

บทที่ 5

การจัดการโลจิสติกส์ปลาสวยงามในประเทศไทย

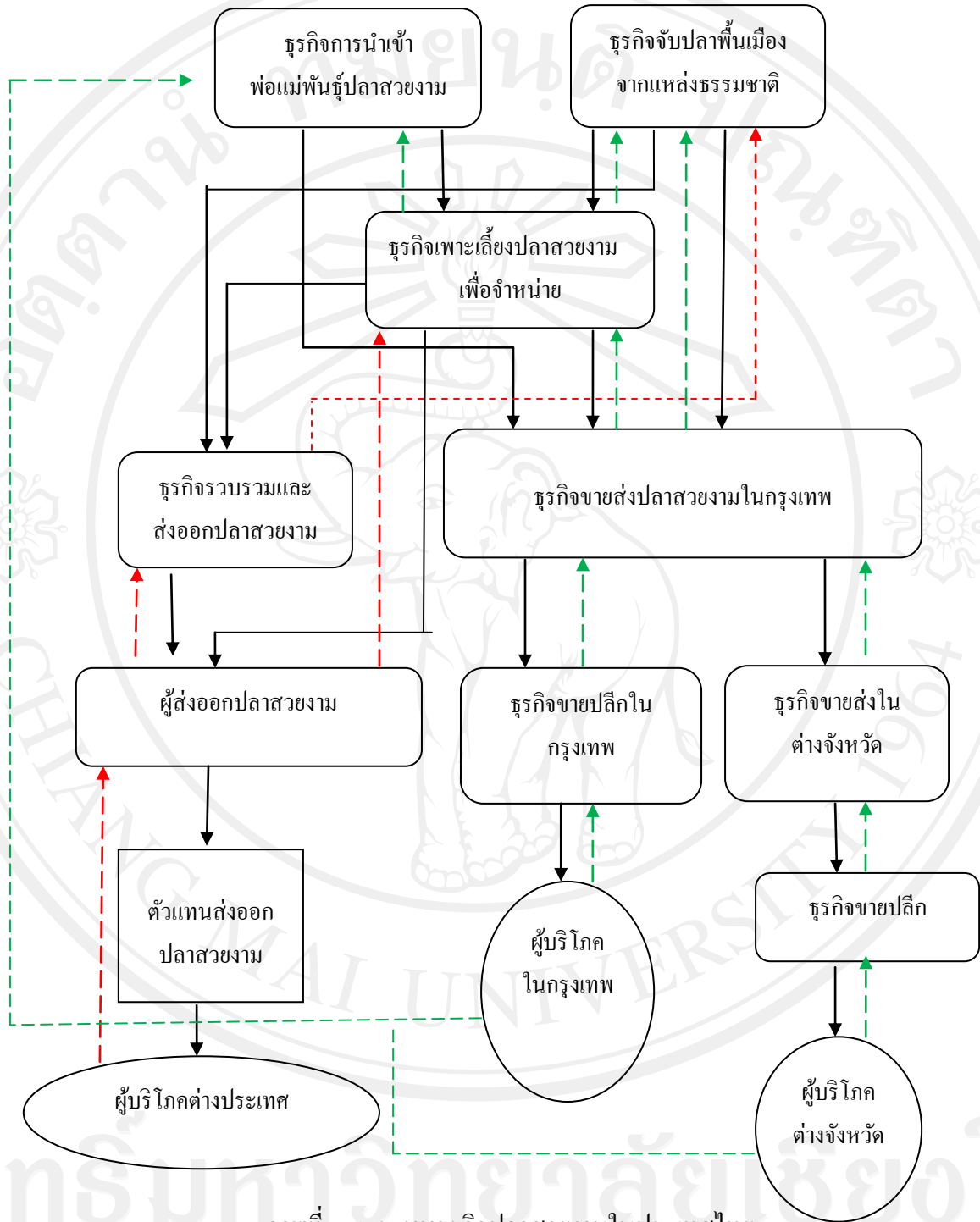
5.1 กิจกรรมโลจิสติกส์

ในธุรกิจปลาสวยงามเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญที่สร้างรายได้ให้กับผู้ที่อยู่ในธุรกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากการสร้างรายได้ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่ต้นน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำ เป็นการลงทุนที่สามารถคืนทุนได้ในระยะสั้น โดยผลกำไรจะเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ของผู้ทำธุรกิจ ปัจจุบันผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจปลาสวยงามประกอบไปด้วย เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยง ผู้รวบรวมปลาจากธรรมชาติ ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก ผู้นำเข้าและผู้ส่งออก ส่วนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนี้คือ กรมประมงและกรมศุลกากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการขนส่งที่ชัดเจน คือบริษัทตัวแทนส่งออก ธุรกิจปลาสวยงามเป็นธุรกิจที่มีความซับซ้อนในการดำเนินการค่อนข้างสูง หากศึกษาการไหลของข้อมูลจากต้นน้ำไปยังปลายน้ำจะพบว่ามีกิจกรรมโลจิสติกส์อยู่ในระบบทุกธุรกิจซึ่งสามารถสรุปกิจกรรมในรูปแบบของตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ตารางกิจกรรมโลจิสติกส์ในธุรกิจปลาสวยงาม

ผู้ที่เกี่ยวข้องธุรกิจ	ผู้รวบรวมปลาจากธรรมชาติ	ผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงาม	พ่อค้าคนกลางผู้รวบรวม	ผู้ค้าส่ง	ผู้ค้าปลีก	ผู้นำเข้า	ผู้ส่งออก
กิจกรรมการจัดการพัสดุ/วัตถุดิบ							
1.การจัดหา	/	/	/	/	/	/	/
2.การจัดซื้อ	/	/	/	/	/	/	/
3.การขนส่งขาเข้า	/	/	/	/	/	/	/
4.การรับและการเก็บรักษาสินค้า	/	/	/	/	/	/	/
5.การจัดการสินค้าคงคลังวัตถุดิบ	/	/	/	/	/	/	/
กิจกรรมการจัดการกระจายสินค้า							
1.การประมวลคำสั่งซื้อ	/	/	/	/	/	/	/
2.การจัดการสินค้าคงคลังสำเร็จรูป	/	/	/	/	/	/	/
3.คลังสินค้า	/	/	/	/	/	/	/
4.การเคลื่อนย้ายพัสดุ	/	/	/	/	/	/	/
5.การบรรจุหีบห่อ	/	/	/	/	/	/	/
6.การส่งสินค้าขาออก	/	/	/	/	/	/	/
7.การบริการลูกค้า	/	/	/	/	/	/	/

ที่มา : จากการสัมภาษณ์, 2555

ภาพที่ 5.1 ระบบธุรกิจปลาสวยงามในประเทศไทย

ที่มา : จากการสัมภาษณ์, 2555

หมายเหตุ : → หมายถึง การไหลของสินค้า

→ หมายถึง การไหลของข้อมูลภายในประเทศ

→ หมายถึง การไหลของข้อมูลต่างประเทศ

ในการนำเข้าปลาสวยงามจากต่างประเทศ มีทั้งปลาสวยงามน้ำจืดและปลาสวยงามทะเล โดยปลาสวยงามน้ำจืดประเทศไทยนำเข้าจาก สิงคโปร์ ฮองกง สหรัฐอเมริกา และมาเลเซีย ภาพที่ 5.3 เป็นตัวอย่างการนำเข้าปลาสวยงามทะเล ซึ่งอยู่ระหว่างทำการตรวจสอบชนิดของปลาที่ด่านตรวจสัตว์น้ำท่าอากาศยานสุวรรณภูมิขาเข้า ในการตรวจจะมีการสุ่มตรวจ ทั้งจำนวน และชนิด ในบางรายการที่ระบุไว้ในใบส่งสินค้า

ภาพที่ 5.3 บรรจุภัณฑ์ปลาสวยงามจากต่างประเทศ

ซึ่งบรรจุภัณฑ์ที่ใช้บรรจุปลาที่นำเข้ามาในครั้งนี้ จะเป็นถุงโพลีเอสเตอร์ลิ้นหนา ทำการบรรจุปลา 1 ตัว ต่อ หนึ่งถุง บรรจุน้ำ หนึ่งในสามส่วน ที่เหลือบรรจุอากาศ แล้วทำการซีลปิดปากถุงบรรจุในกล่องโฟมที่รองด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ หลังจากปิดกล่องโฟมจะถูกบรรจุในกล่องกระดาษลูกฟูก แต่ในการบรรจุปลาเพื่อทำการส่งออกของแต่ละประเทศนั้นไม่มีรูปแบบการบรรจุที่ตายตัว (ภาพที่ 5.3) หรืออาจจะใช้วิธีการมัดปากถุงด้วยยางวงซึ่งได้รับความนิยมเช่นกัน (ภาพที่ 5.4) รวมทั้งผู้ส่งออกในประเทศไทยด้วย ในการส่งปลาสวยงามทะเลนั้นจะมีการแยกปลาเพียงถุงละ 1 ตัวเท่านั้น เนื่องจากปลามีราคาสูงต้องการความปลอดภัยจากการขนส่ง (ภาพที่ 5.4)

ภาพที่ 5.4 ปลาทะเลน้ำจืดจากต่างประเทศ

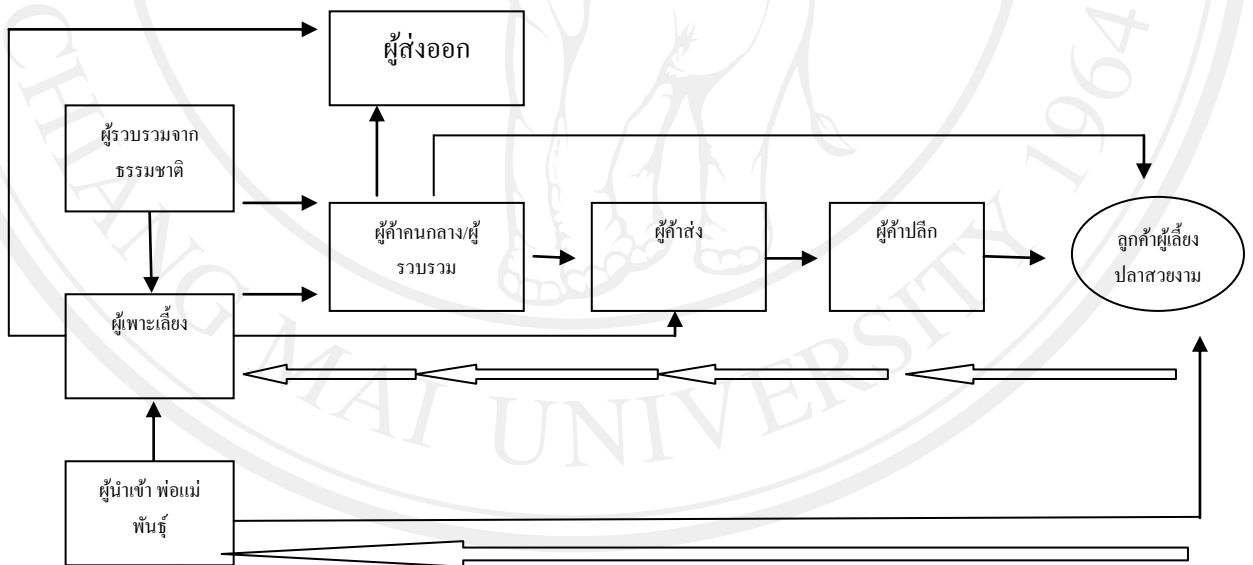
ภาพที่ 5.5 การขนส่งปลาสวยงามจากด่านตรวจสัตว์น้ำขาเข้าสนามบินสุวรรณภูมิ

เมื่อทำการตรวจเช็คสินค้าเป็นที่เรียบร้อยแล้วบริษัทตัวแทนผู้นำเข้า จะทำการขนส่งปลาจากด่านตรวจสัตว์น้ำสุวรรณภูมิกขาเข้า เพื่อไปส่งยังผู้นำเข้าปลาสวยงามต่อไป (ภาพที่ 5.5)

5.3 กิจกรรมโลจิสติกส์ผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงาม

ผลการศึกษากาไรไหลของปลาสวยงามจากผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงามไปจนถึงลูกค้ารายสุดท้ายในการเลี้ยงปลาสวยงามนั้น เริ่มต้นที่ผู้เพาะเลี้ยงนำเข้าพ่อแม่พันธุ์จากต่างประเทศหรือซื้อจากผู้นำเข้าปลาสวยงามจากต่างประเทศ หรือซื้อปลาไทยจากผู้รวบรวมจากธรรมชาติ และทำการเพาะขยายพันธุ์ เพื่อทำการจำหน่ายต่อไป ในส่วนของการจำหน่ายของผู้เพาะเลี้ยงมี 3 ช่องทาง คือ การขายที่หน้าฟาร์มโดยผู้รวบรวมมารับปลาด้วยตัวเอง ขายให้กับผู้ค้าส่ง และขายให้กับผู้ส่งออก โดยอาจจะผ่านผู้รวบรวมหรือส่งตรงกับผู้ส่งออกด้วยตนเอง

โดยการรับข้อมูลความต้องการจากลูกค้า เริ่มต้นจากความต้องการของลูกค้ารายสุดท้าย ผ่านมายังผู้ค้าปลีก ที่จะต้องมาเลือกปลาที่ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าส่งแจ้งความต้องการปลาของลูกค้าไปยังผู้รวบรวมหรือผู้เพาะเลี้ยง ตามชนิดปลาที่ทำการเพาะเลี้ยง ซึ่งในการเพาะเลี้ยงผู้เพาะเลี้ยงอาจจะเลือกเพิ่มการเพาะเลี้ยงตามความสนใจ หรือเกิดผู้เพาะเลี้ยงรายใหม่ที่ เริ่มต้นจากการเป็นผู้เลี้ยงปลา จนมีความชำนาญส่วนตัวเองมาเป็นเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงรายใหญ่ตามลำดับ

ภาพที่ 5.6 โลจิสติกส์ผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงาม

ในการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามของประเทศไทยมีหลากหลายสายพันธุ์ และสายพันธุ์หนึ่งที่มีความนิยมติดอันดับ 10 ในการส่งออกของปี 2554 ที่ผ่านมามีได้แก่ปลาการ์ฟ ปลาการ์ฟเป็นปลาที่มีความน่าสนใจในความแตกต่างด้านราคา เนื่องจากมีความหลากหลายในการตั้งราคาค่อนข้างมาก มีตั้งแต่ราคา 5 บาท จนถึงหลักหมื่น ซึ่งขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในการตั้งราคา

ของผู้ขายและผู้ซื้อ โดยราคาจะขึ้นกับลักษณะของปลาแต่ละตัว ปลาคาร์พเป็นปลาที่ผู้คนเชื่อว่าเป็นมงคล ผู้เลี้ยงจึงนิยมเลี้ยงปลาคาร์พเพื่อความเป็นสิริมงคลกับครอบครัว ตลาดปลาคาร์พจึงมีกลุ่มลูกค้าที่หลากหลาย นับตั้งแต่ผู้เริ่มต้นหัดเลี้ยงปลา ตัวละไม่กี่บาท ผู้เพาะเลี้ยงปลาคาร์พเพื่อการประกวด จนถึง เศรษฐีผู้เลี้ยงปลาเพื่อเสริมฮวงจุ้ยในบ้าน ผู้ศึกษาได้เข้าไปเก็บข้อมูลการเพาะเลี้ยงปลาคาร์พที่จังหวัดนครปฐม เพื่อให้เข้าใจระบบการผลิตของเกษตรกรมากยิ่งขึ้นดังนี้

ภาพที่ 5.7 บ่อเพาะฟักลูกปลาคาร์พ

ภาพที่ 5.7 แสดงถึงโรงเรือนเพาะฟักปลาคาร์พ ในฟาร์มแห่งหนึ่งของจังหวัดนครปฐมซึ่งในภาพแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างภายในโรงเรือนที่มีการมุงหลังคาและบ่อซีเมนต์ ซึ่งขนาดบ่อไม่มีเกณฑ์ตายตัวว่าต้องมีขนาดเท่าใด แต่ความลึกส่วนมาก ทั้งเข้าและออกที่เป็นระบบ มีระบบให้อากาศจากด้านบนโดยการโรยสายออกซิเจนจากท่ออากาศที่แขวนไว้ด้านบนของโรงเรือน ในระหว่างที่ไปทำการเก็บข้อมูล ฟาร์มนี้กำลังทำการเพาะปลาคาร์พและอยู่ระหว่างการรอให้ปลาฟักออกจากไข่ โดยการเพาะพันธุ์ปลาคาร์พนั้น เกษตรกรจะทำการนำปลาพ่อแม่พันธุ์ลงไปบ่อซีเมนต์ที่มีการเตรียมน้ำและวัสดุเพื่อให้ไข่ปลาเกาะติด เนื่องจากปลาคาร์พเป็นปลาที่ไข่ติดวัสดุ ทางฟาร์มเลือกใช้วัสดุจากธรรมชาติที่จะช่วยลดการฟุ้งของไข่ลงได้ โดยจะมีการฉีดฮอร์โมนเร่งตัวเมียวในการสุกของไข่ให้พร้อมสำหรับการผสม แล้วทำการปล่อยปลาตัวผู้และตัวเมียลงไปในบ่อ เพื่อให้ทำการผสมด้วยวิธีธรรมชาติ โดยอัตราการปล่อยตัวผู้ 4 ตัว ต่อตัวเมีย 1 ตัว

ภาพที่ 5.8 ภาพไข่ที่ไม่ได้รับการผสม

เมื่อไข่ได้รับการผสมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะสังเกตได้ว่าไข่ฟองใสมีจุดดำติดอยู่ที่วัสดุเกาะยึด จากนั้นเกษตรกรจะทำการแยกพ่อแม่พันธุ์ออกจากบ่อเพื่อป้องกันการกินไข่ของปลา ในกรณีของไข่ปลาที่ไม่ได้รับการผสมจะมีสีขาวขุ่น (ภาพที่ 5.8) เป็นตัวอย่างของไข่ปลาที่ไม่ได้รับการผสมเนื่องจากมีสีขาวขุ่น

ภาพที่ 5.9 ภาพปลาคาร์พที่ฟักออกจากไข่

หลังจากนั้นไข่จะใช้ระยะเวลาในการฟัก 2-3 วัน (ภาพที่ 5.9) เมื่อลูกปลาฟักออกจากไข่แล้ว ผู้เลี้ยงจะยังไม่ทำการให้อาหาร เนื่องจากปลาจะมีถุงอาหารติดมาด้วย จะรอจนกว่าอาหาร

หมดแล้วประมาณ 3 วัน จึงทำการให้อาหาร โดยให้ไข่แดงบดแก่ลูกปลาในบ่อ และจะทำการอนุบาลปลาในบ่อซีเมนต์เดิมเป็นระยะเวลา 7 วันนับจากวันที่ฟักออกจากไข่

ภาพที่ 5.10 บ่ออนุบาลลูกปลาคารีฟ

หลังจากนั้นจะทำการย้ายปลาลงสู่บ่อดิน โดยระยะแรกจำเป็นต้องปล่อยโดยการกักบริเวณในตาข่ายสีฟ้าก่อน และจะทำการอนุบาลในตาข่ายสีฟ้าเป็นระยะเวลา 40 วันจึงจะทำการแยกปลาขนาดใหญ่ออก เนื่องจากจะมีการแตกไซค์คือมีขนาดที่แตกต่าง มีผลต่อการเจริญเติบโต เนื่องจากการแย่งอาหารที่ปลาตัวเล็กจะกินไม่ทัน จนถึงปัญหาการกินกันเองเกิดขึ้น หลังจากนั้นจะทำการปล่อยลงบ่อดินเพื่อทำการขุนต่อไป

ภาพที่ 5.11 บ่อขุนปลาคารีฟ

ในการขุนปลาкарพ์ จะทำการขุนในบ่อดิน (ภาพที่ 5.11) บ่อดินมีขนาดตั้งแต่ 1 งาน จนถึง 2 ไร่ โดยบ่อดินดังกล่าวจะเป็นคันดินปกติมีความลึกของบ่อประมาณ 1.5-2 เมตร แต่การปล่อยน้ำเข้าบ่อนั้นจะปล่อยที่ความลึก 1 เมตร เท่านั้น เนื่องจากความลึกของน้ำในบ่อ มีผลต่อการส่องของแสงแดด เนื่องจากแสงที่ตกกระทบต้องใช้เวลาในการสังเคราะห์อาหารและขยายพันธุ์ ซึ่งมีผลต่อห่วงโซ่อาหารตามธรรมชาติ ปลาที่ถูกเลี้ยงในบ่อดินจึงมีอาหารจากสองทางคือ อาหารจากธรรมชาติและอาหารเม็ด จะใช้เวลาในการขุนประมาณ 2-3 เดือน หลังจากนั้นจะทำการคัดเกรดปลาเพื่อจำหน่ายตามราคาที่ตั้งไว้ นับตั้งไว้ โดยจะทำการคัดปลาสวยออกจากกลุ่มประมาณ 200 ตัว เพื่อจำหน่ายในราคา 200-300 บาท ที่เหลือจะจำหน่ายในราคา ตัวละ 5 บาท หรืออาจจะใช้วิธีการขายเหมายกบ่อ แล้วแต่จะตกลงราคากับพ่อค้าที่ทำการรับซื้อ ตัวเกษตรกรที่ทำการเพาะเลี้ยง มีสองส่วนคือ ผู้ที่ทำการเพาะเลี้ยงเพียงอย่างเดียวและเกษตรกรที่ทำการเพาะเลี้ยงและจำหน่ายด้วยตัวเอง แต่ส่วนใหญ่แล้ว จะทำการเพาะเลี้ยงเพียงอย่างเดียวเพราะไม่มีความถนัดด้านการตลาด อีกทั้งในส่วนของการเพาะเลี้ยงนั้น ล้วนต้องใช้เวลาในการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ทำให้ไม่ต้องการยุ่งยากในการทำการตลาดเอง จึงส่งขายยังพ่อค้าคนกลางซึ่งง่ายต่อการจัดการของเกษตรกรเอง

สิ่งที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษในการเพาะเลี้ยงและดูแลปลาкарพ์คือ การติดเชื้อไวรัสเคอเชวี (Koi Herpes Virus) ที่รู้จักกันคือโรคริมหรืองูสวัดซึ่งจะทำให้เกิดตุ่มพองขึ้นที่ตัวปลา เนื่องจากก่อนหน้านี้ประเทศไทยยังเกิดการระบาดหนักจนกรมประมงต้องสั่งห้ามนำเข้าปลาจากญี่ปุ่นเป็นระยะเวลาหนึ่งจนสามารถควบคุมโรคได้ แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของกรมประมงคือ ต้องผ่านการกักกันโรคจนแน่ใจว่าปลอดภัยจากกรมประมงแล้วเท่านั้น โรคนี้มีความรุนแรงในการระบาดพบในปลาสองกลุ่มคือปลาкарพ์และปลาใน หากมีข้อสงสัยว่าปลาทั้งสองชนิดป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุต้องแจ้งให้กรมประมงทราบหรือขอข้อมูลเพิ่มเติมที่สถาบันวิจัยสุขภาพสัตว์น้ำโดยฟาร์มที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปเก็บข้อมูลนี้ มีวิธีการป้องกันที่ค่อนข้างรัดกุมก่อนการนำปลาเข้ามาภายในฟาร์ม ต้องเป็นปลาที่แน่ใจว่าไม่ติดเชื้อโรคดังกล่าว และกรณีการซื้อขายปลา จะไม่อนุญาตให้พ่อค้านำรถเข้ามาในฟาร์ม ต้องจอดรอไว้ด้านนอก แล้วค่อยทำการขนย้ายปลาออกไป ผู้เพาะเลี้ยงจะไม่ใช้ถุงปลาเก่า ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น ถุงปลาที่ใช้ในการบรรจุปลานั้นจะต้องเป็นถุงใหม่เสมอ และไม่รับถุงปลาเก่าจากพ่อค้ารายใดทั้งสิ้น เพื่อป้องกันไม่ให้โรคติดเข้ามาในฟาร์ม ปัญหาใหญ่ของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลาкарพ์ที่ผ่านมาก็คือ ปัญหาด้านการจัดการน้ำ เนื่องจากนครปฐมเกิดปัญหาน้ำท่วมอยู่เป็นประจำ ทำให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก ซึ่งต้องอาศัยการจัดการในภาพรวมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยเป็นอย่างมาก

แต่อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ ฟาร์มนี้เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากปลาสวยงามที่เพาะได้ในประเทศไทย 200 ชนิด มีความแตกต่างทั้งขนาดตัว นิสัย การกินอาหาร แหล่งที่อยู่อาศัยและการจัดการฟาร์มที่แตกต่างกัน แล้วแต่ชนิดปลา จึงไม่สามารถใช้ระยะเวลาในการเพาะเลี้ยงปลาชนิดใด ชนิดหนึ่งเป็นตัวชี้วัดกับปลาชนิดอื่นได้ รวมถึงประสบการณ์และเทคนิคของผู้ทำการเพาะเลี้ยงที่แตกต่างกัน ของเกษตรกรมีผลต่อคุณภาพ และต้นทุนในการผลิตของปลาทั้งสิ้น โดยอาชีพเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงามนี้จะเพิ่มขึ้นตามอายุการทำงาน ยิ่งนานวัน อัตราการรอดยิ่งสูง ความสามารถในการเลือกพ่อแม่พันธุ์ และการจัดการที่ดีเพิ่มตามประสบการณ์และจากการสัมภาษณ์ผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงามจากราชบุรีท่านหนึ่ง ถึงสาเหตุที่เลือกอาชีพการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามแทนการทำอาชีพเกษตรกรในด้านอื่น ๆ ได้ทราบว่า อาชีพนี้ใช้งบประมาณในการลงทุนต่ำ ระยะเวลาในการคืนทุนสูง ผู้เพาะเลี้ยงสามารถเริ่มต้นจากการเพาะเลี้ยงขนาดเล็กได้ แล้วขยายอัตราการผลิตที่เพิ่มขึ้นตามประสบการณ์และรายได้ โดยเกษตรกรที่เป็นผู้ผลิตส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครอบครัว และอาจจะมีการจ้างแรงงานเพิ่มบ้าง แล้วแต่ขนาดของฟาร์ม

โลจิสติกส์ผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงามการจำหน่ายในประเทศนั้น จะประกอบไปด้วย ผู้รวบรวมปลาจากธรรมชาติ(ที่อาจจะส่งปลาให้กับผู้เพาะเลี้ยงเพื่อเป็นพ่อแม่พันธุ์ แต่หลัก ๆ คือการส่งปลาที่จับได้จากธรรมชาติให้แก่ผู้รวบรวมเพื่อจำหน่ายต่อไป) ผู้เพาะเลี้ยงบางรายที่อาจมีการซื้อปลาจากผู้นำเข้าเพื่อทำพ่อแม่พันธุ์ ผู้รวบรวมหรือเรียกว่าพ่อค้าคนกลางที่จะทำการรวบรวมพันธุ์ปลาหลากชนิดจากหลายแหล่งเกษตรกร ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก และลูกค้ารายสุดท้าย คือ ผู้เลี้ยงปลาสวยงามตามบ้าน โดยมีกิจกรรมย่อยส่วนของผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงามมีดังนี้

1. ผู้รวบรวมจากธรรมชาติจะทำการจับปลาสวยงามจากธรรมชาติ นั่นคือปลาท้องถิ่นของไทยตามแหล่งน้ำต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งจะมีความหลากหลายตามถิ่นที่อยู่ของปลาชนิดนั้น ๆ อาจจะใช้วิธีการใช้เครื่องมือทางการประมง หากเป็นลำห้วยเล็ก ๆ จะใช้ชะเค โดยการวางเครื่องมือไว้ แล้วทำการเขี่ยหินบริเวณข้าง ๆ เพื่อให้ปลาที่หลบซ่อนออกมาอยู่ในเครื่องมือซึ่งวิธีการนี้เป็นวิธีการที่ดี และส่งผลกระทบต่อความหลากหลายของปลาท้องถิ่นและระบบนิเวศน้อย หากเป็นแม่น้ำที่มีลำน้ำขนาดใหญ่ นั้นอาจจะใช้ ขอบซึ่งมีหลายขนาดด้วยกัน หากต้องการปลาจำนวนมากจะใช้ขอบที่ใช้เครื่องยนต์ซึ่งจะทำให้ได้ปลาในปริมาณมาก เนื่องจากปริมาณที่จับได้จะไม่มากนัก วิธีที่ผู้จับใช้และส่งผลกระทบต่อเป็นอย่างมาก คือ การช้อนด้วยไฟฟ้ากระแสต่ำ และการใช้ยาสลบจำพวกไซยาไนด์ในการจับปลาซึ่งจะทำให้ได้ปลาเป็นจำนวนมาก แต่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศเช่นกัน หลังจากทำการจับจากธรรมชาติได้แล้ว จะต้องทำการพักปลาที่จับมาได้ เนื่องจากมีความบอบช้ำจากการจับ บางตัวอาจตายในระหว่างการจับ เพื่อเลือกตัวที่แข็งแรง จัดส่งไปจำหน่ายต่อไป โดย

ในระหว่างขนส่งต้องมีการบรรจุกล่องและให้ออกซิเจน รวมถึงการใส่ยาฆ่าเชื้อเพื่อป้องกันแผลอักเสบที่จะเกิดขึ้น

2. ผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงามสำหรับการจำหน่ายในประเทศ จะทำการเพาะเลี้ยงปลาที่เป็นความต้องการของตลาดภายในประเทศ ได้แก่ ปลาทอง ปลากัด ปลาเทวดา ปลาหางนกยูง ซึ่งเป็นปลาที่มีมูลค่าไม่สูงมากนัก ในส่วนของผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงามนั้น มีทั้งผู้ที่ทำการเพาะเลี้ยงเพียงชนิดเดียว และหลายชนิดในฟาร์ม ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ทั้งด้านเงินทุน พื้นที่ ชนิดปลา และความสนใจส่วนตัวในการเลือกเพาะปลานั้น ๆ ในการป้อนตลาด ซึ่งผู้เพาะเลี้ยงบางคนเลือกเพาะปลาที่เป็นความต้องการของคนเฉพาะกลุ่ม และมีราคาสูง เช่น ปลากระเบน ปลาเสือตอ เป็นต้น ซึ่งในการเพาะเลี้ยงลักษณะดังกล่าวนี้หากเป็นปลาจากต่างถิ่น จะต้องมีการนำเข้าปลาเพื่อทำพ่อแม่พันธุ์ ซึ่งประเทศไทยมีพิธีการนำเข้าที่ค่อนข้างสูงหากเทียบกับต่างประเทศเนื่องจากกเว้นภาษีกรณีนำเข้าเพื่อเป็นพ่อแม่พันธุ์

3. ผู้รวบรวมหรือพ่อค้าคนกลาง ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการตลาดมีเครือข่ายเกษตรกรที่หลากหลาย โดยจะทำการรับปลาจากทั้งผู้รวบรวมจากธรรมชาติและเกษตรกรที่ทำการเพาะเลี้ยงปลาชนิดต่าง ๆ เพื่อนำมาจำหน่ายให้กับผู้ค้าส่ง โดยตลาดส่วนใหญ่ของการขายปลาสวยงามของไทย คือตลาดซันเดย์ จตุจักร ที่จะมีการรวมผู้ค้าส่งจากทั่วประเทศที่จะมาทำการเลือกปลาเพื่อนำไปจำหน่ายแก่ลูกค้าคนในต่างจังหวัด ราคาที่พ่อค้าคนกลางกำหนดขาย ขึ้นอยู่กับปริมาณการซื้อของผู้ค้าปลีก เพื่อสร้างความแตกต่างระหว่างราคาของผู้ค้าปลีก และค้าส่ง แต่ในขณะเดียวกัน ลูกค้ารายสุดท้ายก็สามารถที่จะมาซื้อกับพ่อค้าคนกลางได้ โดยมีปริมาณการซื้อเป็นตัวควบคุม

4. ผู้ค้าส่งจะทำการรับจากพ่อค้าคนกลาง เพื่อส่งต่อให้ผู้ค้าปลีกในต่างจังหวัดอีกที

5. ผู้ค้าปลีกในต่างจังหวัด จะต้องมีการที่ทำการค้า ตู้ปลา ออกซิเจน และน้ำคุณภาพดีเพื่อเตรียมสำหรับปลาที่เดินทางมาไกล ซึ่งพร้อมจะป่วยตลอดเวลา เตรียมยาไว้สำหรับการป้องกันและรักษา รวมถึงการให้อาหารที่เหมาะสมในระหว่างที่ปลาอยู่ในตู้เพื่อรอการซื้อจากลูกค้า ซึ่งในส่วนของการให้ข้อมูลแก่ลูกค้าผู้เลี้ยงปลาในแต่ละร้าน ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของเจ้าของร้านในการจำหน่ายปลาป่วยให้ลูกค้าหรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่ร้านค้าปลีกไม่ต้องการเก็บปลาป่วยไว้กับตัวเอง เพราะหมายถึงจำนวนเม็ดเงินที่หายไป

6. ผู้เลี้ยงปลาสวยงาม ซึ่งก็คือ ผู้บริโภครายสุดท้ายนั้น มีความหลากหลายของกลุ่มลูกค้าที่สูงมาก นับตั้งแต่ เด็กตัวเล็ก ๆ จนกระทั่งถึงผู้สูงอายุ ในการเลือกซื้อปลาของลูกค้า ขนาดตัวปลาที่จะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ในการเลี้ยง และอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับปลาที่จะเลี้ยง เช่น เด็กนิยมเลี้ยง

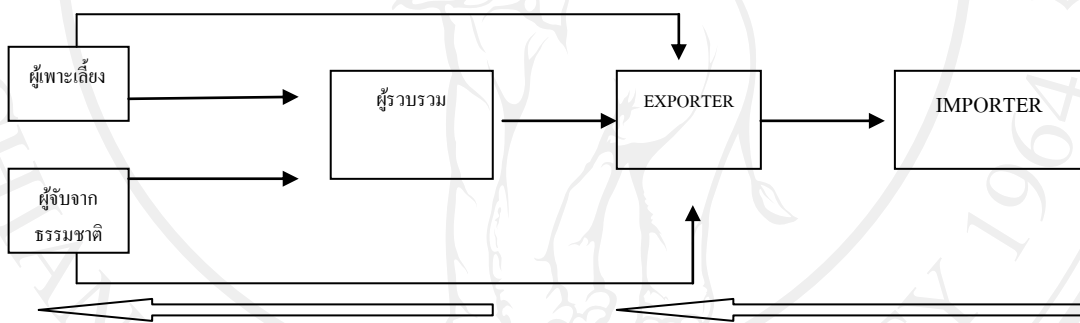
ปลากัด เนื่องจากมีความสวยงามไม่ต้องใช้พื้นที่ในการเลี้ยงมาก เพราะสามารถเลี้ยงในขวด เพื่อดูความสวยงาม การให้อาหารปลากัด สามารถไปช้อนลูกน้ำตามธรรมชาติมาให้ หรือให้เป็นอาหารเม็ดก็ได้และที่สำคัญราคาไม่แพง ผู้ใหญ่ที่ทำธุรกิจการค้าซึ่งมีความเชื่อเรื่องการเลี้ยงปลามังกรเพื่อเป็นสิริมงคลกับตัวเองครอบครัว และธุรกิจ อาจจะเลือกเลี้ยงปลามังกรที่มีราคาสูงขึ้นมา แต่ปลามังกรก็มีหลายสายพันธุ์ หลากหลายสี และราคาที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความสวยงามของปลาเฉพาะตัวนั้น ๆ ราคาค่อนข้างสูง ใช้พื้นที่ในการเลี้ยงมากกระจัดที่ใช้ต่อต้องหนา ผู้ต้องมี การปิดที่มีมิดชิด ป้องกันการกระโดดมีไฟส่องสว่างเพื่อความสวยงาม อาหารที่กินต้องเป็นอาหารสด ในการให้อาหารควรให้พอดีแต่ละมื้อ ไม่ควรให้เหลือ เพราะจะทำให้ปลาตกลูก ไม่ควรส่งเสียงรบกวน เพราะหากปลามังกรตกใจจะว่ายน้ำชนกระจก หรือกระโดด ซึ่งจะสร้างความเสียหาย หนวดนิ่ม ไม่สวย และอาจถึงตายได้ รวมถึงอุปกรณ์ประกอบตู้ปลาที่ไม่ควรมองข้ามหากไฟดับ ซึ่งปลาราคาสูงอาจจะตายได้ ซึ่งกลุ่มปลาราคาแพงถือว่าเป็นกลุ่มลูกค้าเฉพาะ และลูกค้ากลุ่มปลาราคาแพงจะทำการซื้อปลาจากผู้ค้าส่ง หรือผู้นำเข้าโดยตรง เนื่องจากต้องการเลือกปลาด้วยตัวเอง รวมถึงเรื่องราคาที่จะถูกเพิ่มหากซื้อผ่านผู้ค้าตามลำดับดังกล่าว ในการตัดสินใจเลี้ยงปลาสวยงามหนึ่งชนิด มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงปลาแต่ละชนิดจึงแตกต่างกันด้วย ส่วนใหญ่ร้านปลาสวยงามในต่างจังหวัดจะทำการจำหน่ายปลาที่มีผู้นิยมเลี้ยงทั่วไป ในราคาไม่สูงนัก เช่น ปลาทอง ปลากัด ปลาหางนกยูง ปลาเทวดา ปลาสอด และที่ได้รับความนิยมมากในขณะนี้ คือปลาหมอชนิดต่าง ๆ

ในกิจกรรมการขนส่งปลาในตลาดภายในประเทศนั้น เป็นไปอย่างเรียบง่าย ผู้รวบรวมจากธรรมชาติ ผู้เพาะเลี้ยง ที่จะทำการส่งปลาให้ผู้รวบรวมนั้นจะทำการแพ็คปลาใส่ถุง โดยจะเลือกใช้ถุงเย็นเพราะจะมีความเหนียวมากกว่าถุงร้อน ถึงแม้จะไม่ใส เลือกตามขนาดตัวปลา และใส่ในปริมาณที่เหมาะสม ไม่แน่นจนเกินไป โดยการประมาณ ใส่น้ำที่มีเกลือยาปฏิชีวนะน้ำจะมีสีเหลืองออกเขียวในปริมาณ 1/3 ของถุง ต่อจากนั้นจะใส่ปลาลงไป แล้วเติมออกซิเจนลงไป สองในสาม ทำการมัดปากถุงด้วยวิธีการมัดพิเศษคือพันปากถุงแล้วบิดเป็นเกลียวรัดด้วยหนังยาง เมื่อลูกค้าซื้อสามารถนำถุงแช่น้ำ 15 นาที เพื่อให้ปลาปรับสภาพก่อนปล่อยลงตู้ แล้วดึงตรงปากถุงให้เปิดออกได้ง่าย เมื่อปลามาถึงมือผู้รวบรวมซึ่งอาจมีการเปลี่ยนถุงเพื่อให้ลูกค้าได้มีโอกาสเลือกความแข็งแรง และสวยงามของปลา โดยใช้ถุงใส หรืออาจจะใช้วิธีการปล่อยปลาลงตู้ แล้วให้ผู้ค้าส่งหรือลูกค้าทำการเลือกในตู้ ตักแล้วทำการแพ็คใส่ถุง แพ็คในลักษณะเดียวกันกับที่กล่าวไปข้างต้น หากมีการขนส่งในระยะทางที่ไกลทางร้านอาจจะมีบริการบรรจุกล่องโฟมพร้อมน้ำแข็งเพื่อช่วยลดอุณหภูมิภายในกล่องให้ลูกค้า ในการขนส่งปลาสวยงามของตลาดภายในประเทศจะไม่มี การรับผิดชอบกรณีปลาตายระหว่างการเดินทาง ถึงแม้ว่าปลาจะตายจากความอ่อนแอจากทางร้านมาแล้ว

ก็ตาม ซึ่งผู้เลือกปลาจะต้องอาศัยประสบการณ์ในการเลือกปลาที่แข็งแรงเพื่อป้องกันความเสียหายด้วยตนเอง

ในส่วนการติดต่อสื่อสารระหว่างลูกค้ารายสุดท้ายกับผู้ค้านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการติดต่อสื่อสารเป็นทอด โดยผู้เลี้ยงปลาสวยงามต้องแจ้งกับทางร้านถึงความต้องการปลาของตน ผู้ค้าปลีกจะแจ้งผู้ค้าส่ง เพื่อไปทำการเลือกปลาในตลาดค้าส่งต่อไป ทางผู้ค้าปลีกจะไม่ทำการสต็อกปลาที่ลูกค้าในท้องถิ่นไม่นิยม เนื่องจากมีความเสี่ยงสูงในการขาดทุน ลูกค้าในต่างจังหวัดที่ไกลจากกรุงเทพ อาจจะได้รับสินค้าช้าหากเทียบกับลูกค้าที่อยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล และอาจจะมีบ้างที่ลูกค้าบอกความต้องการของตัวเองกับผู้นำเข้า ผู้เพาะเลี้ยง หรือรวบรวมด้วยตัวเอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปลาราคาแพงหรือปลาหายาก

5.4 กิจกรรมโลจิสติกส์ผู้ส่งออกปลาสวยงาม

ภาพที่ 5.12 โลจิสติกส์การส่งออกปลาสวยงาม

ในส่วนของโลจิสติกส์การส่งออกปลาสวยงามนั้น มีขั้นตอนกระบวนการที่สั้นกว่าในประเทศ โดยผู้เพาะเลี้ยงและผู้จับจากธรรมชาติจะทำการขนส่งปลาไปยังผู้รวบรวม โดยกิจกรรมการขนส่งระหว่างผู้เพาะเลี้ยงและผู้รวบรวมจากธรรมชาติขนส่งมายังผู้รวมนั้น จะทำการบรรจุปลาดังเช่นในลักษณะข้างต้น อาจจะต่างในส่วนของการขนส่งที่ต้องให้ความสำคัญในเรื่องอุณหภูมิเป็นพิเศษ ซึ่งมีหลักการบรรจุหีบห่อสำหรับสินค้าประเภทที่มีน้ำเป็นองค์ประกอบ (ภาคผนวก ก) เนื่องจากมีผลต่อคุณภาพน้ำในถุงปลาซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพปลาต่อไป ซึ่งผู้รวบรวมจะทำการส่งปลาให้ผู้ส่งออกอีกทอดหนึ่ง

ภาพที่ 5.13 การขนส่งปลาจากฟาร์มเพาะเลี้ยงถึงผู้ส่งออก

ในกรณีที่ผู้ส่งออกอยู่ในธุรกิจมานานอาจจะมีการติดต่อขอซื้อปลาจากผู้เพาะเลี้ยงหรือผู้รวบรวมจากธรรมชาติด้วยตัวเอง ซึ่งมีผลต่อต้นทุนค่าปลาที่จะลดลง ในการขนส่งปลาเหล่านี้ อาจจะใช้วิธีการใส่ตู้ที่มีการควบคุมอุณหภูมิ แต่จากการศึกษา ผู้เพาะเลี้ยงปลาราชบุรีทำการขนส่งปลาที่สมุทรปราการด้วยรถยนต์กระบะธรรมดา ไม่มีหลังคา ทำการบรรจุถุงปลาที่ลูกค้าต้องการด้วยถุงโพลีเอสเตอร์ที่ลินแล้วทำการคลุมด้วยผ้าห่มนวมชุบน้ำก็สามารถควบคุมอุณหภูมิให้เหมาะสมสำหรับการขนส่ง

ภาพที่ 5.14 ภาพปลาที่ทำการบรรจุเพื่อปรับสภาพก่อนการเดินทางไว้แล้ว 1 คืน

ภาพที่ 5.15 ภาพการเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ในวันส่งออก

ภาพที่ 5.16 บรรจุปลาดุกกล่อง

ภาพที่ 5.17 บรรจุกล่องโฟมลงในกล่องกระดาษ

ภาพที่ 5.18 ทำการชั่งน้ำหนักเตรียมการขนย้าย

ภาพที่ 5.19 ตู้บรรจุสินค้าควบคุมอุณหภูมิเพื่อการส่งออก ณ สนามบินสุวรรณภูมิ

เมื่อปลามาถึงมือผู้ส่งออกแล้วจะต้องทำการพักปลา นำมากักบริเวณ อุดอาหารเพื่อเตรียมการเดินทาง 2 วัน ก่อนการเดินทาง 1 วัน ในระหว่างการพักปลาจะต้องทำการส่งปลาไปตรวจสุขภาพเพื่อขอใบรับรองสุขภาพสัตว์น้ำจากสถาบันวิจัยสุขภาพสัตว์น้ำจืด กรมประมง และในระหว่างนั้นผู้ส่งออกจะทำการติดต่อผู้แทนส่งออกเพื่อทำสำรองระวางบรรทุกสายการบินซึ่งจะมีรายละเอียดการคำนวณค่าใช้จ่ายหลายแบบซึ่งมีรายละเอียดในการขนส่งทางอากาศ (ภาคผนวก ข) ก่อนการส่งออกจะมีการเตรียมปลาด้วยการจับปลาใส่ถุงเพื่อฝึกปลาให้คุ้นกับการเดินทาง ในวันส่งออกผู้ส่งออกจะทำการเปลี่ยนน้ำโดยน้ำใหม่จะทำการผสมยาปฏิชีวนะเพื่อป้องกันโรคลงไปด้วย และเปลี่ยนถุงปลาเพิ่มออกซิเจนใหม่แล้วทำการบรรจุกล่อง ซึ่งเป็นกล่องโฟม ด้านนอกเป็นกล่องกระดาษที่มีข้อความต่าง ๆ เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการขนส่ง ขนาดของกล่องในแต่ละบริษัทจะแตกต่างกันแล้วแต่การออกแบบ รวมทั้งตราสัญลักษณ์ของแต่ละบริษัทที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งขนาดของกล่องมีผลต่อการขนส่ง ต้องมีการสั่งทำเป็นพิเศษ รวมทั้งถุงที่ทำการบรรจุปลาก็เช่นเดียวกัน บางแห่งมีการสั่งทำถุงที่ไม่มีมุม เพื่อป้องกันปลาเสียหายจากการเข้าไปติดแล้วทับตาย ที่จะต้องมีการสั่งทำเป็นพิเศษ ในระหว่างการดำเนินการเปลี่ยนถุงปลานั้น จะมีพนักงานยืนตามไลน์ต่าง ๆ ดังนี้ เริ่มที่ พนักงานเทปลาออกจากถุงใส่ตะแกรงพลาสติก เพื่อแยกปลาออกจากน้ำที่ทิ้งซึ่งต้องทำด้วยความระมัดระวัง หลังจากนั้นจะส่งต่อไปคนที่เตรียมถุงพร้อมตักน้ำใส่รอไว้ เพื่อใส่ปลาลงไปในถุง หลังจากนั้นจะส่งต่อไปให้ผู้ทำการบรรจุออกซิเจนลงไปในถุง การบรรจุออกซิเจนลงไปในถุงปลาที่ทำการส่งออกนั้นจะไม่บรรจุจนเต็ม ต้องสามารถขยับถุง แล้วส่งต่อไปยังผู้มัดปากถุง ด้วยยางวงที่เตรียมไว้ หลังจากนั้นส่งต่อไปยังผู้บรรจุลงกล่อง ซึ่งต้องบรรจุตามแผนที่วางไว้จากค่า

ตั้งชื่อ บางกล่องต้องบรรจุมากกว่าหนึ่งชนิด ทำการใส่น้ำแข็งแห้งหรือเจลทำความเย็นเพื่อลดอุณหภูมิภายในกล่อง ปิดปากกล่องแล้วทำการเลเบล เป็นอันเสร็จสิ้นกระบวนการบรรจุก่อนส่งต่อไปยังผู้แทนส่งออกซึ่งจะมารับปลาที่จะทำการส่งออกก่อนรับต้องทำการชั่งน้ำหนัก ขนส่งขึ้นรถกระบะมีหลังคาเพื่อขนส่งไปยังท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยผู้แทนส่งออกมีหน้าที่ในเรื่องการดำเนินการด้านเอกสารจนเสร็จสิ้นกระบวนการในการขออนุญาตต่าง ๆ และเอกสารศุลกากรในการส่งออก (ภาคผนวก ค) ผู้ส่งออกปลาสวยงามต้องมีใบอนุญาตสำหรับการส่งปลาออกจากประเทศที่เป็นถิ่นกำเนิดของปลานั้นๆ ในการส่งออกแต่ละครั้งจำเป็นต้องตรวจสอบการติดเชื้อโรค ตรวจสอบใบรับรอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมก่อนที่จะทำการขนส่งปลาออกนอกประเทศ ซึ่งหนังสือรับรองการตรวจโรคดังกล่าวอาจจะใช้ในบางประเทศเท่านั้น แล้วแต่เงื่อนไขของแต่ละประเทศในการนำเข้าอีกครั้ง แต่จะมีปลาสวยงามที่ต้องเฝ้าระวังเป็นพิเศษ และต้องทำการตรวจสอบเรื่องโรคคือปลาทอง และปลาการ์พ

ในส่วนของการติดต่อสื่อสารข้อมูลจากลูกค้าต่างประเทศจะทำการสั่งซื้อมายังผู้ส่งออกโดยตรง หลังจากนั้น ผู้สั่งซื้อจะทำการติดต่อไปยังผู้รวบรวมเพื่อให้ผู้รวบรวมจัดหาปลาจากผู้เพาะเลี้ยงหรือผู้รวบรวมจากธรรมชาติ เพื่อส่งต่อมายังผู้ส่งออก หรือ ผู้ส่งออกสั่งจากผู้เพาะเลี้ยงหรือผู้รวบรวมโดยตรง โดยผู้ส่งออกจะเลือกสั่งกับผู้ที่ทำการค้าด้วยความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ และปลาที่มีคุณภาพ

การเก็บเงินจากลูกค้าต่างประเทศ เป็นลักษณะของการเครดิต ผู้ส่งออกจะส่งของไปให้ก่อนแล้วทำการเรียกเก็บเงินภายหลัง โดยลูกค้าต่างประเทศจะต้องจ่ายเงินสองส่วนนั่นคือ ค่าปลาจากทางผู้ส่งออกและค่าขนส่งที่ผู้ส่งออกจะเรียกเก็บไป โดยการจ่ายเงินก่อนคำสั่งซื้อต่อไปต่อหากมีความเสียหายของปลาจากการขนส่งไปต่างประเทศนั้น ลูกค้าอาจจะใช้สองวิธีในการรักษาผลประโยชน์ คือ การหักเงินตามจำนวนปลาที่ตาย ก่อนโอนมา หรือการให้ผู้ส่งออก ส่งปลาทดแทนปลาที่ตายในรอบต่อไป ซึ่งการทำธุรกิจมีความเสี่ยงสูงมาก ผู้ส่งออกบางรายจะใช้วิธีทำธุรกิจกับลูกค้ารายเก่าเท่านั้น แล้วแต่นโยบายของผู้ส่งออก